

Sisko älä pelkää

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus sisarussuhteista lapsen resilienssiä rakentavana ja heikentävänä tekijänä perheväkivallan kontekstissa

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Kandidutkielma
Sosiaalityö

Laatija:
Oona Tuominen

17.12.2025
Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidatutkielma

Oppiaine: Sosiaalityö

Tekijä: Oona Tuominen

Otsikko: Sisko älä pelkää – Kuvaileva kirjallisuuskatsaus sisarusuhteista lapsen resilienssiä rakentavana ja heikentävänä tekijänä perheväkivallan kontekstissa

Ohjaaja: Sosiaalityön yliopisto-opettaja Anna Siegfriids

Sivumäärä: 31 sivua

Päivämäärä: 17.12.2025

Tässä kandidaatintutkielmassa selvitetään kuvailevan kirjallisuuskatsauksen menetelmin, miten sisarusuhde voi toimia suojaavana tekijänä tai riskitekijänä väkivaltaisessa perheessä elävälle lapselle, eli tarkastellaan sisarusuhdetta lapsen resilienssiä rakentavana ja heikentävänä tekijänä. Tavoitteena on ymmärtää paremmin, millaisina lasten sisarusuhteet näyttäytyvät väkivaltaisissa perheissä eläville lapsille, ja samalla kiinnittää laajempaa huomiota sisarusuhteeseen yhtenä elämän merkittävimmistä ihmissuhteista. Tutkielma on laadullinen ja aineistona käytetään kahdeksaa aiheesta tehtyä vertaisarvioitua tutkimusartikkelia. Teoreettisena viitekehystenä toimii resilienssiteoria ja aiempi tutkimus aiheesta.

Kirjallisuuskatsauksen tuloksissa sisarusuhde näyttäytyy sekä lapsen resilienssiä tukevana suojaavana tekijänä, että resilienssiä heikentävänä riskitekijänä. Kokonaisuutena tutkielman aineistosta välittyy, että sisarusuhteella on merkitystä lapsen resilienssin rakentumisen kannalta, ja että sisarusuhteelle on tyypillistä kaksijakoisuus. Sisarusuhteen suojaavat ulottuvuudet jäsentyvät lämpimän vuorovaikutuksen, sisarusten välisen suojelun, prososiaalisen käyttäytymisen sekä jaetun ajan ja leikin kautta. Sisarusuhde näyttäytyy riskitekijänä vihamielisyyden ja lämmön puutteen, suojelijan roolin, konfliktien ja väkivallan toisintamisen kautta.

Tutkielman tulokset osoittavat, että väkivaltaa kohdanneiden lasten kanssa työskennellessä on tärkeää huomioida sisarusuhteen vaikutukset lasten resilienssiin: suojaavaa vaikutusta täytyy pyrkiä tukemaan, ja riskitekijät täytyy tunnistaa. Lisäksi tuloksista välittyy, että sisarusten ikäjärjestyksellä ja sukupuolella on merkitystä resilienssin rakentumiselle, ja niiden vaikutusta resilienssin rakentumiseen olisikin jatkossa hyvä tutkia lisää etenkin Suomessa. Tutkielman perusteella lapsen resilienssi on suojaavien tekijöiden ja riskitekijöiden yhteisvaikutuksessa rakentuva prosessi, jossa sisarusuhteella voi olla merkittävä rooli.

Avainsanat: resilienssi, sisarusuhteet, perheväkivalta, suojaava tekijä, riskitekijä

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
2	Sisarussuhteet, perheväkivalta ja resilienssi lapsen elämässä	6
2.1	Sisarussuhteet	6
2.2	Perheväkivalta	7
2.2.1	Perheväkivallan vaikutukset lapsen elämässä	9
2.3	Resilienssi	10
2.3.1	Suojaavat tekijät ja riskitekijät lapsen elämässä	11
2.3.2	Resilienssin kritiikki ja relevanssi sosiaalityössä	12
3	Tutkimusasetelma	14
3.1	Tutkielman tavoitteet ja tutkimuskysymykset	14
3.2	Menetelmä	14
3.3	Aineisto	15
4	Kiintymystä ja konflikteja	18
4.1	Lämpö ja vihamielisyys	18
4.2	Suojelija ja suojeltava	19
4.3	Konfliktit ja väkivallan toisintaminen	20
4.4	Prososiaalinen käytös ja toveruus	21
5	Johtopäätökset	23
	Lähteet	26
	Liitteet	30
	Liite 1: Aineisto	30

1 Johdanto

Syksyllä 2025 sisällöntuottaja Henry Wekström kertoi Youtube-videollaan rankasta lapsuudestaan, jota varjostivat äidin väkivaltaisuus ja päihteiden käyttö. Video keräsi kahden viikon aikana liki kaksi miljoonaa katselukertaa, ja sai sen myötä laajalti huomiota myös muissa medioissa. Videolla Wekström avaa katsojilleen traumaattisia kokemuksiaan perheväkivallasta, mitä hän on kantanut mukanaan koko elämänsä. Wekström nostaa esiin, miten isovelji Mikko oli hänelle epävarmassa lapsuudessa korvaamaton tuki ja turva. Hän kertoo, miten ihaili Mikkoa valtavasti ja piti tätä roolimallina. Wekström toteaa, ettei tule koskaan unohtamaan hyvin menneen koripallopelejä jälkeen Mikon lausumia sanoja: ”Ei vitsi pikkuveikka, mä oon niin ylpee susta!”. (Weksi 2025.)

Sisarussuhteiden ainutlaatuinen dynamiikka heijastuu populaarikulttuuriin laajasti. Esimerkiksi tunnetun lastenkirjasarjan sisarukset Heinähattu ja Vilttitossu ovat toistensa vastakohtat, jotka toisiaan tukien ajautuvat moniin yhteisiin seikkailuihin. Heidän vanhempansa eivät tiedä mitään sisarusten erityisestä keskinäisestä suhteesta. Vastaavasti tunnettu animaationsarja Simpsonit hyödyntää perhedynamiikkaa ja sisarussuhteita moniulotteisesti. Kepposteleva ja vilkas isovelji Bart vaatii vanhemmiltaan jatkuvaa huomiota, minkä takia keskimmäisen sisaruksen Lisan on käyttäydyttävä entistä kiltimmin ja vastuullisemmin. Perheen isä Homer käyttää väkivaltaa, joka kohdistuu vain Bartiin. Populaarikulttuurin esimerkit havainnollistavat, miten sisarussuhteet voivat saada erilaisia ulottuvuuksia erilaisissa perheissä.

Sisarussuhde on ainutlaatuinen ihmissuhde. Suomessa vuonna 2022 noin 75 prosentilla alle 18-vuotiaista oli vähintään yksi sisarus, ja aiemmin määrä on ollut tätäkin korkeampi (Pietiläinen & Wallenius 2024). Sisarusten välinen suhde on poikkeuksellisen pitkä, sillä se voi kestää syntymästä vanhuuteen saakka (Uusivirta 2021). Sisaruksiaan ei voi valita, eikä suhteesta voi yksinkertaisesti irtautua, mikä erottaa sen esimerkiksi ystävyys- ja parisuhteista. Juuri tästä syystä sisarussuhteet voivat olla konfliktiherkkiä, mutta samalla ne voivat muodostua merkityksellisiksi ja voimaannuttaviksi (Moore 2025).

Weckströmin (2025) kertomus havainnollistaa sisarussuhteen merkitystä perheväkivaltaa kokeneen lapsen elämässä. Resilienssillä tarkoitetaan yksilön selviytymis- ja palautumiskykyä erilaisista elämäntilanteista. Lapsen sosiaalisiin suhteisiin lukeutuva sisarussuhde voi olla keskeinen resilienssin rakentumisessa. (Pojjula 2018, 16–17, 100.) Perheväkivallan

kontekstissa resilienssin merkitys korostuu, koska väkivalta vaikuttaa kokonaisvaltaisesti lapsen elämään ja kehitykseen (McGee 2000).

Perheväkivalta on Suomessa hälyttävän yleistä: vuonna 2021 naisista 49 % ja miehistä 46 % kertoi kokeneensa alle 15-vuotiaana henkistä tai fyysistä perheväkivaltaa. Vanhempien välistä väkivaltaa kertoi todistaneensa 60 % naisista ja 56 % miehistä. (Attila & Keski-Petäjä 2025.)

Perheväkivallan tutkimus painottaa usein sisarussuhteiden sijasta joko vanhempien keskinäistä tai vanhempien ja lasten välistä suhdetta (Cameranesi & Piotrowski 2017). Myös sisarusten välinen väkivalta on yksi perheväkivallan muodoista (Siltala, Holma & Hallman-Keiskoski 2014), ja sitä onkin tutkittu viime vuosina enemmän (Hintsala 2020). Etenkin Suomessa sisarusväkivaltaa vähemmän on tutkittu sisarussuhteen vaikutuksia väkivaltaisessa perheessä elävään lapseen, ja tässä tutkielmassa pyrin paikkaamaan tätä aiemman tutkimuksen rajallisuutta.

Kandidaatintutkielmassani tarkastelen sisarussuhdetta väkivaltaisessa perheessä elävän lapsen resilienssiä rakentavana ja heikentävänä tekijänä. Kirjallisuuskatsauksen keinoin analysoin aiempaa tutkimuskirjallisuutta ja tuon esiin sisarussuhteiden moniulotteisuuden: ne voivat toimia suojaavana voimavarana, mutta myös muodostua riskitekijäksi haavoittuvassa elämäntilanteessa oleville lapsille. Seuraavassa luvussa määrittelen tutkimukseni teoreettisen viitekehyksen ja sijoitan tutkielmani osaksi aiempaa tutkimusta. Kolmannessa luvussa esittelen tutkimusasetelman ja -aineiston. Neljännessä luvussa esittelen keskeiset tulokseni, joiden pohjalta viimeisessä luvussa esitän johtopäätökset.

2 Sisarussuhteet, perheväkivalta ja resilienssi lapsen elämässä

Tässä luvussa esittelen tämän tutkielman teoreettisen viitekehyksen. Aloitan määrittelemällä sisarussuhteet, ja sidon ne perhekontekstiin. Seuraavaksi määrittelen väkivallan ja perheväkivallan käsitteen, sekä avaan näiden vaikutuksia lapsen elämässä. Tämän jälkeen esittelen resilienssiteorian, ja siihen sisältyvät käsitteet suojaavat tekijät ja riskitekijät. Lopuksi käsittelen edeltäviä kriittisesti ja perustelen hyödyntämäni teoreettisen viitekehyksen relevanssin sosiaalityössä ja tässä tutkielmassa.

2.1 Sisarussuhteet

Sisarussuhde on kahden ihmisen välinen suhde, jossa he jakavan yhden tai kaksi yhteistä vanhempaa (Edwards ym. 2006). Se on monin tavoin ainutlaatuinen ihmissuhde. Sisarussuhde voi kestää pidempään kuin muut ihmissuhteet – usein lähes koko elämän. Sisarusten välisille suhteille on myös tyypillistä suurempi vastavuoroisuus kuin lasten ja vanhempien välisille suhteille (McBeath ym. 2013). Usein sisarukset ovat ainoat, jotka ymmärtävät ja jakavat toistensa perhekokemukset ja muistot (Uusivirta 2021). Koska sisarussuhteet kestävät niin kauan, niille on tyypillistä muuttua ja muovautua ajan myötä. Ne voivat yhtäältä vahvistua ja voimaannuttaa, ja toisaalta heikentyä ja tulla kyseenalaistetuiksi. (Gullov, Palludan & Winther 2015.)

Sisarussuhteisiin liittyy tunteita laidasta laitaan. Niihin liittyy läheisyyttä ja kiintymystä (Tanskanen 2022), ja ne voivat opettaa muun muassa jakamista, sopimista, anteeksiantoa ja pettymysten kestämistä (Uusivirta 2021). Samaan aikaan ristiriidat ja konfliktit vaikuttavat olevan ominainen osa sisarussuhteita (Gullov ym. 2015). Sisarukset voivat vaikuttaa perustavanlaatuisesti toistensa itsetunnon, identiteetin, minäkuvan ja sosiaalisen ymmärryksen kehitykseen (Davies 2015). Sisarukset voivat verrata samankaltaisuuksiaan ja eroavaisuuksiaan keskenään, ja sitä kautta muodostaa ymmärryksen siitä, millaisia ihmisiä he ovat (Gullov, Palludan & Winther 2015.) Lisäksi sisarukset vaikuttavat toistensa kehitykseen toimimalla erilaisissa rooleissa toistensa elämässä, kuten esimerkiksi roolimalleina, opettajina tai ystävinä (McHale, Kim & Whiteman 2006).

Sisarussuhteiden laatuun vaikuttaa useiden tekijöiden yhteisvaikutus. Yksi merkittävimmistä sisarussuhteeseen vaikuttavista tekijöistä on sisarusten välinen ikäero: mitä lähempänä sisarusten iät ovat toisiaan, sitä todennäköisemmin suhde on läheinen. Lisäksi sisarusten sukupuolella on merkitystä sisarussuhteen laatuun, sillä kahden sisaren välisten suhteiden on

havaittu olevan keskimäärin läheisempiä kuin kahden veljen tai eri sukupuolta olevien sisarusten. (Tanskanen 2022.) Biologisen sukulaisuuden on niin ikään todettu olevan yhteydessä sisarussuhteen läheisyyteen, sillä biologisten sisarusten suhteet ovat keskimäärin läheisempiä kuin puolisisaruksilla tai ei-biologisilla sisaruksilla (McHale, Updegraff & Whiteman 2012). Lisäksi perheen lasten lukumäärä vaikuttaa sisarusten keskinäisiin suhteisiin ja vuorovaikutukseen (Zajonc & Markus 1975). Näiden tekijöiden ohella sisarussuhteen laatuun vaikuttavat myös muut sosiaaliset ja rakenteelliset tekijät, kuten etnisuus, sosioekonominen asema ja perhemuoto (Davies 2015).

Kun tarkastellaan sisarussuhteita, on oleellista huomioida ne osana perhekontekstia. Sisarussuhteiden muodostuminen vaikuttaa paitsi sisarusten henkilökohtaiseen elämään, myös koko perheen dynamiikkaan. Sisarussuhteet ovatkin yksi perheen sosiaalisen rakenteen perusolottuvuuksista. (Gullov, Palludan & Winther 2015.) Perheen vanhemmilla on usein lapsia enemmän vaikutusvaltaa siihen, millaiseksi perheen sosiaalinen todellisuus muodostuu (Davies 2015). Tutkimusten mukaan lapset aistivat herkästi, kohtelevatko vanhemmat lapsia eriarvoisesti. Sisarusten välisten ristiriitojen merkittävimäksi syyksi onkin esitetty kilpailua vanhempien resursseista, kuten ajasta, huolenpidosta ja huomiosta. Myös tähän vaikuttavat sisarusten ikä ja sukupuoli; keskenään samankaltaiset sisarukset kaipaavat samanlaista tukea, ja kilpailevat siksi samoista resursseista. Nuorempana tämä korostuu, koska vanhempien jakamille resursseille on suurempi tarve. (Tanskanen 2022.)

Tarkastelen tutkielmassani sisarussuhteiden merkitystä väkivaltaisessa perheessä elävien lasten elämään. Aineiston rajallisuuden vuoksi en rajaa tarkastelemiani sisarussuhteita tarkemmin esimerkiksi sukupuolen, biologisuuden tai muun taustatekijän mukaan. Rajaan tarkastelun iän perusteella vain lasten välisiin sisarussuhteisiin. Lapseksi määrittelen tässä tutkielmassa kaikki alle 18-vuotiaat Yhdistyneiden kansakuntien (YK) laatiman lapsen oikeuksien sopimuksen periaatteen mukaisesti (YK 1989). Seuraavassa luvussa käsittelen perheväkivaltaa ja sen vaikutuksia lapsen elämässä.

2.2 Perheväkivalta

Maailman terveysjärjestö WHO:n (2024) raportin mukaan väkivalta tarkoittaa ”fyysisen voiman tai vallan tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista, mikä kohdistuu ihmiseen itseensä, toiseen ihmiseen, ihmisryhmään tai yhteisöön --”. Koska määritelmään on sisällytetty myös vallan käsite, tarkoittaa se väkivaltaisten tekojen lisäksi myös laiminlyömistä. Tämä tukee tutkijoiden keskuudessa yleistyvää käsitystä siitä, että väkivalta ilmenee monin eri tavoin.

Väkivaltaa on määritelty monella tapaa, mutta usein sitä jäsennetään jakamalla se fyysiseen, seksuaaliseen ja psyykkiseen väkivaltaan sekä laiminlyömiseen ja tekemättä jättämiseen. (Krug ym. 2005.) Lisäksi väkivaltaa voidaan luokitella esimerkiksi tekopaikan, väkivallan uhrin sukupuolen, väestöryhmän ja väkivaltaan liittyvän ihmissuhteen mukaan (Bildjuchkin ym. 2019). Väkivallan eri muodot ja vaikutukset ovat siis usein päällekkäisiä, ja osa niistä jää helposti piiloon (THL 2024).

Lähisuhdeväkivalta tarkoittaa tilannetta, jossa tekijä ja uhri ovat olleet läheisessä suhteessa. Perheväkivalta on lähisuhdeväkivaltaa, jossa tekijä ja uhri ovat saman perheen jäseniä. (THL 2024.) Näin ollen perheväkivaltaa on vanhempien välinen, lapsen ja vanhemman välinen sekä sisarusten välinen väkivalta. Ulkomaisessa kirjallisuudessa lapsiin kohdistuvasta perheväkivallasta käytetään osittain päällekkäisessä merkityksessä kolmea termiä: child maltreatment, child abuse ja child neglect. Child maltreatment on näiden yläkäsite (WHO 2024) ja tarkoittaa suomeksi lasten kaltoinkohtelua. Child abuse tarkoittaa lasten hyväksikäyttöä ja lapseen kohdistuvaa väkivaltaa, ja child neglect lapsen heitteille jättämistä ja lapsen hoidon laiminlyömistä. (MOT Englanti-suomi -sanakirja 2025.) Lapsen kaltoinkohtelu sisältää siis sekä aktiivisen lapsen kohdistetun väkivallan että epäsuorat lapsen kohdistuvat väkivallan vaikutukset. Perheväkivallassa kaikki perheen jäsenet altistuvat väkivallalle ja sen seurauksille, vaikka se kohdistuisikin suoraan vain esimerkiksi perheen äitiin (Bildjuchkin ym. 2019). Esimerkiksi vanhempien välisen väkivallan todistaminen voi olla lapselle järkyttävä ja traumatisoiva kokemus.

Suomessa on säädetty useita lakeja, jotka määrittävät väkivallan laittomaksi. Suomen perustuslain (731/1999) 7 §: n mukaan jokaisella on oikeus elämään, vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Lastensuojelulain (407/2007) 4§: ssä on määritelty lastensuojelun keskeiset periaatteet, joihin lukeutuu turvallisen kasvuympäristön sekä henkisen ja ruumiillisen koskemattomuuden turvaaminen kaikille lapsille. Edellisten lisäksi Suomi on sitoutunut YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen (YK 1948) sekä lapsen oikeuksien sopimukseen (YK 1989). Ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen 3. artikla takaa kaikille oikeuden elämään, vapauteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen (YK 1948), ja lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lasta tulee suojella kaikelta väkivallalta, välinpitämättömältä kohtelulta ja hyväksikäytöltä (YK 1989).

Lähisuhdeväkivalta on Suomessa yleistä: vuonna 2024 viranomaisten tietoon tuli 13 000 pari- ja lähisuhdeväkivaltarikosta. 76 % uhreista oli aikuisia, ja 24 % alaikäisiä. Tämä tilasto ei

kuitenkaan kerro koko totuutta, sillä suuri osa perhe- ja lähisuhdeväkivallasta ei koskaan tule viranomaisten tietoon. (Tilastokeskus 2025.) Aiempi tutkimus on kartoittanut perheväkivaltaa lisääviä riskitekijöitä. Suurin riski parisuhdeväkivallan uhriksi joutumiselle on raskaana olevilla ja pienten lasten äideillä (THL 2024). Lielin ym. (2022) mukaan perheväkivaltaa ennustavat äitien kohtaama stressi, ahdistus ja masennus, ja isien kokema viha ja vaikeat lapsuuden kokemukset. Stith ym. (2009) tunnistaa lapsen kaltoinkohtelun riskitekijöitä, joihin lukeutuvat muun muassa ei-suunniteltu raskaus, negatiivinen suhtautuminen lapseen ja tämän kova rankaiseminen, vanhempien mielenterveysongelmat, perheen sisäiset konfliktit ja vanhempien välinen väkivalta. Vanhempien välinen parisuhdeväkivalta lisää riskiä lapseen kohdistuvaan väkivaltaan (Krug ym. 2005) ja lasten kaltoinkohteluun (Hartley 2002).

Tässä tutkielmassa ymmärrän perheväkivaltana kaikki tässä luvussa esittelemäni väkivallan muodot ja lapseen kohdistuvaan väkivaltaan liitetyt käsitteet. Huomioni keskittyy sisarusuhteiden tarkasteluun suojaavana tekijänä ja riskitekijänä, joten en erittele, mitä väkivallan muotoja tarkastelemisani perheissä esiintyy. En rajaa tarkemmin, ovatko tutkielmani aineistossa tarkastellut lapset olleet itse suoraan väkivallan kohteena, todistaneet muiden perheenjäsenten välistä väkivaltaa vai kärsineet perheväkivallasta välillisesti. Seuraavassa alaluvussa käsitelen perheväkivallan vaikutuksia sen uhreihin ja erityisesti lapseen sekä sisarusten välisiin suhteisiin.

2.2.1 Perheväkivallan vaikutukset lapsen elämässä

Lähisuhdeväkivallan vaikutukset uhrin elämään ovat moninaiset. Lähisuhdeväkivallan aiheuttamia fyysisiä vaikutuksia voivat olla esimerkiksi mustelmat ja kivut. Mahdollisia psyykkisiä vaikutuksia ovat esimerkiksi ahdistuneisuus, häpeä, syyllisyys, muistikatkot, masennus ja uniongelmat. Väkivallan pitkäaikaisvaikutuksia ovat esimerkiksi stressi, psykosomaattiset häiriöt ja pelkotilat. (THL 2024.) Burghartin ja Backhausin (2024) kirjallisuuskatsaus kokoaa yhteen parisuhdeväkivallan ja lasten kaltoinkohtelun pitkäaikaisia vaikutuksia uhrien elämään. Keskeisinä esiin nousevat psykososiaaliset terveysvaikutukset sekä psykiatriset sairaudet, kuten masennus ja ahdistus (Burghart & Backhaus 2024).

Edellä mainitut lähisuhdeväkivallan vaikutukset pätevät myös lapseen ja nuoriin, jotka joutuvat elämään väkivaltaisissa perheissä. McGee (2000) nostaa keskeisimmiksi perheväkivallan seurauksiksi lasten elämässä pelon, surun, vihan ja voimattomuuden tunteet, negatiiviset vaikutukset lapsen identiteettiin ja fyysiseen terveyteen, vaikeudet koulussa ja

oppimisessa sekä laajat vaikutukset kaikkiin lapsen sosiaalisiin suhteisiin. Myös pelkästään väkivallan todistaminen aiheuttaa lapsille samanlaisia oireita, kuin itse sen kohteena oleminen (Krug ym. 2005). Kolbo, Blakely & Engleman (1996) toteavat, että väkivallan todistamisen seuraukset voivat olla fyysisiä, biologisia ja emotionaalisia, ja ne voivat ilmetä esimerkiksi käytöshäiriöinä, häiriöinä kognitiivisessa kehityksessä ja heikompina sosiaalisina taitoina.

Perheessä koettu väkivalta vaikuttaa aiemman tutkimuksen perusteella monin tavoin myös sisarusuhteisiin. Donagh ym. (2023) käsittelevät kirjallisuuskatsauksessaan aiempia tutkimuksia liittyen sisarusuhteisiin lapsilla, joilla on haitallisia lapsuuden kokemuksia. Haitallisiksi kokemuksiksi he määrittelevät lapsiin kohdistuvan väkivallan, kaltoinkohtelun ja muut kotitalouden toimintahäiriöt, kuten vanhemman päihdeongelman. Tutkimuksen mukaan sisarussuhde voi sekä parantaa että pahentaa haitallisten kokemusten vaikutuksia. Tuloksissa ilmenee vanhemman sisaruksen rooli nuorempien suojelijana sekä sisarusten välinen väkivalta, joka on usein seurausta muusta kotona koetusta väkivallasta. (Donagh ym. 2023.) Tässä tutkielmassa viitataan tähän ilmiöön, eli perheessä koetun tai opitun väkivallan siirtämiseen sisarusuhteisiin, väkivallan toisintamisena.

Kaikkiaan perheväkivallan seuraukset lapsen elämässä ja tämän sisarusuhteissa voivat siis olla moninaiset. Lapsen selviytymistä ja palautumista näistä kokemuksista voidaan jäsentää resilienssi-käsitteen avulla. Seuraavassa luvussa esittelen resilienssin käsitteen, joka toimii tutkielmani teoreettisena viitekehyksenä.

2.3 Resilienssi

Resilienssi on monitahoinen käsite, jota käytetään useilla eri tieteenaloilla. Se on johdettu englannin kielen sanasta ”recilience”, jolle ei kuitenkaan ole yhtä vakiintunutta suomennosta. Esimerkiksi termejä ”joustavuus”, ”kimmoisuus” ja ”selviytymiskyky” on käytetty resilienssin suomennoksena. (Pojjula 2018, s. 16.) Masten (2001) on määritellyt resilienssin niin, että se tarkoittaa kykyä selviytyä ja sopeutua elämässä vastaan tuleviin uhkiin ja vastoinkäymisiin. Pojjulan (2018) mukaan resilienssi ei ole vain joiltakin löytyvä ominaisuus, vaan resilienssiä löytyy kaikilta. Se, miten paljon resilienssiä on, muuttuu olosuhteiden myötä. (Pojjula 2018, 16–17.) Resilienssin voidaan ajatella syntyvän arjessa, mutta joutuvan koetukselle kriiseissä (Vähämaa 2022). Resilienssi ei ole vain yksilön ominaisuus, vaan myös esimerkiksi perheillä ja yhteisöllä on resilienssiä (Masten & Barnes 2018). Tässä tutkielmassa tarkastelen lapsen resilienssiä yksilötasolla.

Resilienssitutkimus lähtökohtana on ollut havainto siitä, että osa perheväkivaltaa ja muita vastoinkäymisiä kohdanneista lapsista voi sekä fyysisesti että psyykkisesti hyvin. Näitä lapsia yhdistäviksi tekijöiksi on tunnistettu muuan muassa sosiaalisuus ja tunteiden säätelykyky. (Poijula 2018, 93–94). Werner (2001) on paikantanut ihmisen elämässä hyvinvointia uhkaavia ja suojaavia tekijöitä. Tutkimuksen mukaan resilienssiä tukevia tekijöitä ovat merkitykselliset ja jatkuvat ihmissuhteet, joihin myös sisarussuhteet lukeutuvat, sekä koulunkäynti. Resilienssiä heikentäviksi tekijöiksi tunnistetaan perheväkivalta, sosioekonominen huono-osaisuus ja köyhyys sekä vanhempien erilaiset ongelmat. (Werner 2001.)

Tässä tutkielmassa olen kiinnostunut siitä, miten sisarussuhde voi toimia väkivaltaa kohdanneen lapsen elämässä resilienssiä rakentavana suojaavana tekijänä, mutta samanaikaisesti myös resilienssiä vaarantavana riskitekijänä. Seuraavassa alaluvussa määrittelen resilienssiteoriaan kuuluvat ja tutkielman kannalta oleelliset käsitteet suojaavat tekijät ja riskitekijät. Tarkastelen näitä käsitteitä osana lapsen elämää ja kehitystä.

2.3.1 Suojaavat tekijät ja riskitekijät lapsen elämässä

British Psychological Societyn (2018) mukaan suojaavilla tekijöillä tarkoitetaan lapsen tervettä kehitystä edistäviä tekijöitä, jotka voivat lieventää erilaisten riskitekijöiden haitallisia vaikutuksia. Ne vahvistavat lapsen selviytymistä ja vähentävät kaltoinkohtelun todennäköisyyttä (Austin ym. 2020). Austinin ym. (2020) mukaan riskitekijät ilmenevät yksilön kokemuksina, ominaisuuksina, käyttäytymisen muotoina ja laajempina kontekstuaalisina olosuhteina, jotka lisäävät lapsen kaltoinkohtelun todennäköisyyttä. Lisäksi riskitekijät vaikuttavat lapsen kehitykseen kielteisellä tavalla. Resilienssin näkökulmasta riskitekijät heikentävät yksilön kykyä selviytyä vastoinkäymisistä, kun taas suojaavat tekijät vahvistavat sitä. (British Psychological Society 2018.)

Poijula (2018, s. 100) listaa lasten resilienssitekijöiksi muun muassa läheisen suhteen huoltajiin, vanhemman positiiviset vanhemmuustaidot, merkityksellisyyden ja tarkoituksen tunteen, sosiaalisen ja emotionaalisen terveyden, hyvät sosiaaliset yhteydet, sosioekonomiset edut sekä yhteisöt ja sosiaaliset järjestelmät, jotka tukevat lapsen kehitystä. Donaldin ym. (2019) tekemässä eteläafrikkalaisessa tutkimuksessa tärkeimmiksi suojaaviksi tekijöiksi todetaan äidin toisen asteen koulutus, kohtuulliset kotiolot ja terve syntymäpaino. Samasta tutkimuksesta ilmenee, että lapsen sukupuolella on suuri merkitys, kun tarkastellaan suojaavia tekijöitä ja riskitekijöitä lapsen elämässä, sillä tutkimuksen mukaan riskitekijät vaikuttivat poikien elämässä tyttöjä voimakkaammin (Donald ym. 2019). Poijulan (2018) ja Donaldin

ym. (2019) listaamien suojaavien tekijöiden välillä on selvästi kulttuuri- ja elintasosidonnaisia eroja, mikä viestii siitä, että lapsen resilienssin rakentuminen riippuu voimakkaasti kasvu- ja elinympäristöstä.

Kuten suojaavat tekijät, ovat myös lapsen resilienssiä heikentävät riskitekijät kontekstisidonnaisia, eli ne riippuvat siitä, millaisia riskejä lapsen elinympäristössä ilmenee. Tämän tutkielman kannalta keskeisiä ovat juuri perheväkivallan kontekstissa esiintyvät lapsen resilienssiä heikentävät riskitekijät (ks. alaluku 2.2.1), joihin lukeutuvat muun muassa suunnittelematon raskaus ja vanhempien mielenterveysongelmat (Stith ym. 2009). Yleisesti ottaen lapsen kehitystä eniten uhkaavat tekijät ovat niitä, jotka vaarantavat aivojen kehityksen ja kognitiiviset prosessit, huoltajan ja lapsen väliset suhteet, tunteiden ja käytöksen säätelytaidot, oppimismotivaation ja ympäristöön sopeutumisen (Masten 2001). Seuraavassa luvussa käsitellän resilienssiteorian kritiikkiä ja perustelen teorian relevanssin sosiaalityössä ja omassa tutkielmassani.

2.3.2 Resilienssin kritiikki ja relevanssi sosiaalityössä

Resilienssi-käsitettä on kritisoitu, koska se on laaja ja epätarkka, eikä sille ole tutkimuskirjallisuudessa yhtä vakiintunutta määritelmää. Samoin haavoittuvuuden, riskitekijöiden ja suojaavien tekijöiden määritelmät vaihtelevat tutkimuskirjallisuudessa, ja niitä on käytetty osittain päällekkäisissä merkityksissä. (Luthar ym. 2000.) Käsitteen laajuuden ja epätarkkuuden lisäksi resilienssiteoriaa on kritisoitu sen yksilökeskeisyydestä. Caladon ym. (2022) mukaan resilienssiteoria keskittyy liikaa yksilön suojaaviin tekijöihin ja henkilökohtaiseen kykyyn parantaa palautumiskykyään, unohtaen itse ongelman ja siihen puuttumisen esimerkiksi rakenteellisella tasolla. Teorian yksilökeskeisyys voi johtaa yksilön liialliseen vastuuttamiseen, vaikka todellisuudessa kohdattujen riskien taustalla vaikuttaisivat sytyvät yhteiskunnan rakenteet (Calado ym. 2022).

Kritiikistä huolimatta resilienssiteoria on sosiaalityössä paljon käytetty lähestymistapa. Van Breda (2018) käsittelee artikkelissaan resilienssiteorian relevanssia Etelä-Afrikan ja muiden globaalien maiden sosiaalityössä. Artikkelin mukaan resilienssiteoria on toimiva, koska sosiaalityö on muutosorientoitunut tieteenala ja resilienssiteoria perustuu kulttuurisesti monipuoliseen tietoon (Van Breda 2018). Resilienssiteoriaan sisältyvien suojaavien tekijöiden ja riskitekijöiden tunnistamista lasten elämissä voidaan perustella myös lastensuojelulaille. Lain mukaan lastensuojelun asiakkuus tulee aloittaa, jos lapsen kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä (Lastensuojelulaki 417/2007, 2 § 25§), mikä tarkoittaa

käytännössä riskitekijöiden tunnistamista. Myös Talentian ry:n (2017) laatimat sosiaalityön ammattieettiset ohjeet painottavat suojaavien tekijöiden ja riskitekijöiden tunnistamista keskeisenä osana asiakkaiden auttamista. Lasten elämässä toimivat sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaiset voivat olla avainasemassa siinä, että lasten resilienssiä ja sitä kautta tervettä kehitystä tuetaan (Masten & Barnes 2018).

Tässä tutkielmassa hyödynnän resilienssiteoriaa perheväkivallan seurausten ja sisarusuhteen roolin jäsentämiseen. Tiedostan, ettei lasta voida asettaa vastuuseen omasta tai varsinkaan tämän sisarusten selviytymisestä. Lisäksi huomioon, ettei tämän tutkielman puitteissa ole mahdollista paneutua lapsen resilienssiin vaikuttaviin yhteiskunnan rakenteisiin tai muihin ympäristötekijöihin. Sen sijaan tämä tutkielma rajautuu käsittelemään sisarusuhteen toimimista suojaavana tekijänä ja riskitekijänä väkivaltaisessa perheessä elävälle lapselle, ja näin tarkastelemaan sisarusuhteen merkitystä lapsen resilienssille. Seuraavassa osiossa esittelen tutkielman tutkimusasetelman ja aineiston.

3 Tutkimusasetelma

Tässä osiossa esittelen tämän tutkielman tutkimusasetelman, johon sisältyvät tutkimuksen tavoitteet, tutkimuskysymykset, käytetty tutkimusmenetelmä, tutkimuksessa käytetty aineisto ja selvitys siitä, miten aineisto on kerätty. Lopuksi pohdin tutkielman tutkimusetiikkaa.

3.1 Tutkielman tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tässä tutkielmassa olen kiinnostunut siitä, miten sisarusuhde voi toimia suojaavana tekijänä tai riskitekijänä väkivaltaisessa perheessä elävälle lapselle, eli tarkastelen sisarusuhteen merkitystä lapsen resilienssin rakentumisessa. Tavoitteena on ymmärtää paremmin, millaisina lasten sisarusuhteet näyttäytyvät väkivaltaisissa perheissä eläville lapsille, ja samalla kiinnittää laajempaa huomiota sisarusuhteeseen yhtenä elämän merkittävimmistä ihmissuhteista. Ajattelen, että tutkielmani käsittelemä näkökulma on arvokas sosiaalityön kontekstissa, jossa työskennellään väkivaltaa kokeneiden lasten parissa ja pyritään auttamaan samanaikaisesti useampaa lasta samasta perheestä. Ennen kaikkea tutkielman tarkoituksena on kirjallisuuskatsauksen keinoin tuottaa monipuolinen kuvaus siitä, mitä aiheesta jo tiedetään, ja millaiselle jatkotutkimukselle on tarvetta. Tarkastelen tutkielmani aineistoa kahden tutkimuskysymyksen kautta.

Tutkimuskysymykseni ovat:

Millä tavoin sisarusuhde voi toimia suojaavana tekijänä väkivaltaisessa perheessä elävälle lapselle?

Millä tavoin sisarusuhde voi toimia riskitekijänä väkivaltaisessa perheessä elävälle lapselle?

3.2 Menetelmä

Tämä tutkielma on kirjallisuuskatsaus eli kooste, jossa tutkimuskysymyksiin vastataan aiemman tutkimuskirjallisuuden perusteella (Turun yliopisto 2025). Kirjallisuuskatsaus voidaan toteuttaa usealla eri tavalla, ja ne jaetaan tyypillisesti kuvaileviin katsauksiin, systemaattisiin katsauksiin sekä meta-analyyseihin (Salminen 2023, 7). Toteutan katsaukseni kuvailevana, koska se mahdollistaa monipuolisen ja joustavan tutkimusaineiston hyödyntämisen ilman tiukkoja aineistonvalinta- tai metodologisia kriteerejä (Turun yliopisto 2025). Tämä on perusteltua, koska sisarusuhteiden merkitystä väkivaltaisissa perheissä elävien lasten resilienssin näkökulmasta koskevaa tutkimusta on saatavilla rajallisesti.

Kirjallisuuskatsaukset voidaan jäsentää edelleen kahteen alatyypin: narratiiviseen ja integroivaan. Integroiva katsaus pyrkii systemaattisesti kokoamaan aiempaa tutkimusta, kun taas narratiivinen pyrkii kuvaamaan ilmiötä kokonaisvaltaisesti. (Salminen 2011, 7–8.)

Tutkielmani lähestymistapa on narratiivinen, sillä tarkoituksena on muodostaa laaja kuva sisarusuhteiden merkityksestä väkivaltaisessa perheessä elävien lasten resilienssiin. Lisäksi tiedostan, että tutkielmani suppeus ei mahdollista aiemman tutkimuskirjallisuuden systemaattista läpikäyntiä, mitä integroiva kirjallisuuskatsaus edellyttäisi.

Kirjallisuuskatsausta varten ei kerätä alkuperäisaineistoa, joten tutkielmani ei vaadi varsinaista eettistä ennakoarviointia. Tutkielman kaikissa vaiheissa noudatetaan kuitenkin Tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyvän tieteellisen käytännön ohjeita. (TENK 2023.) Ohjeita noudattaen pyrin seuraavassa osiossa raportoimaan aineistonkeruun ja lähteiden valinnan läpinäkyvästi. Samoin analyysiosiossa pyrin raportoimaan aineistoni tutkimustuloksia objektiivisesti, rehellisesti ja tasapuolisesti, ja näin kunnioittamaan artikkelit kirjoittaneita tutkijoita. Tekoälyä olen käyttänyt harkiten ja apuna vain teknisissä asioissa, mutta en osana omaa ajatteluaani. Lisäksi tiedostan, että perheväkivalta ja lasten haavoittuvuus ovat sensitiivisiä aiheita, joten käsittelem niitä kunnioittavasti, välttäen esimerkiksi yksilöiden leimaamista.

3.3 Aineisto

Toteutin tutkielman aineistonkeruun sähköisten tietokantojen ja hakupalveluiden avulla. Lähdin hakemaan aineistoa Turun Yliopiston tietokannasta Volterista, ja käytin hakusanoinani sanaparia ”domestic violence” ja ”siblingship”. Näillä hakusanoilla tulokset kuitenkin liittyivät pääasiassa sisarusväkivaltaan, joten tarkensin hakuani käyttämällä myös hakusanoja ”resilience”, ”protective factors” ja ”risk factors”. Kokeilin myös suomenkielisiä hakusanoja, mutta niillä ei löytynyt tutkielmaani sopivaa aineistoa, joten päädyin valitsemaan aineiston kieleksi englannin. Volterin lisäksi etsin aineistoa Google Scholarista edellä luettelemillani hakusanoilla, ja hyödynsin myös tekoälyä aineiston etsinnässä. Pyysin tekoälyä hakemaan minulle kansainvälisiä vertaisarvioituja artikkeleita, joissa käsitellään aihetta ”sisarusuhteiden vaikutus väkivaltaisessa perheessä eläviin lapsiin”. Kävin yksitellen läpi eri tietokannoista löytämäni aineistot, ja tutkin voiko niillä vastata tutkimuskysymyksiini. Käytännössä tämä tarkoitti artikkeleiden abstraktien lukemista ja läpi silmäilyä.

Tutkielmaan valittua aineistoa rajoittivat tietyt sisäänotto- ja ulosjättökriteerit. Kaikkien artikkeleiden tuli olla kansainvälisiä ja vertaisarvioituja, ja kirjoituskielenä tuli olla suomi tai

englanti. Koska kiinnostukseni ei tässä tutkielmassa ole ensisijaisesti sisarusten välisessä väkivallassa, vaan siinä miten sisarukset tukevat tai hankaloittavat toistensa selviytymistä, rajasin tutkimuskohteeksi perheet, joissa väkivaltaa on muidenkin kuin pelkästään sisarusten välillä. Käytännössä tämä tarkoittaa vanhempien tai vanhemman ja lapsen välisestä väkivallasta kertovia artikkeleita. Lisäksi rajasin tutkittavakseni lapset ja nuoret, jotka määrittelen tässä tutkielmassa alle 18-vuotiaiksi. Pysin valitsemaan vain artikkeleita, jotka ovat maksimissaan kymmenen vuotta vanhoja, mistä jouduin kuitenkin joustamaan kahden artikkelin kohdalla. Olisin halunnut valita vain tutkimuksia, joissa aineisto on kerätty vain lapsilta, mutta niitä ei löytynyt riittävästi. Siksi osassa valitsemiani aineistoja on haastateltu myös aikuisia, mutta keskittyen lapsuuden kokemuksiin. Löysin monta aiheeseeni sopivaa tutkimusartikkelia, jotka olivat Israelista, mutta jätin ne tietoisesti pois tutkielmastani. Tähän oli syynä Gazassa vallitseva humanitaarinen kriisi, jonka takia Turun Yliopiston Ylioppilaskunta vastustaa yhteistyötä Israelin yliopistojen kanssa (TYY:n edustajisto, n.d.). Pysin etsimään myös kotimaista tutkimusta, mutta sitä en löytänyt ollenkaan.

Lopulta tutkielmaani valikoitui kahdeksan kansainvälistä artikkelia. Laadin aineistoistani taulukon (ks. Liite 1), jossa erittelen tutkimusten tekijät, julkaisuvuodet, julkaisumaat, tutkimusten otsikot, tutkimusmenetelmät, otannat ja tutkimusten aiheet. Tutkimuksista kaksi on kvantitatiivisia tutkimuksia, neljä kvalitatiivisia tutkimuksia ja kolmessa on käytetty monimenetelmäistä lähestymistapaa. Käytetyllä tutkimusmenetelmällä voi olla vaikutusta siihen, millaisia tulkintoja aineistosta voidaan tehdä. Laadullisilla menetelmillä toteutetut tutkimukset tuovat esiin yksilöiden subjektiivisia kokemuksia sisarussuhteista, kun taas määrälliset tutkimukset tarkastelevat sisarussuhteita ennalta määriteltyjen muuttujien avulla laajemmalla otannalla. Kaikki aineistot on kirjoitettu englannin kielellä. Joukossa on kolme tutkimusta Kanadasta, kaksi Yhdysvalloista, yksi Iso-Britanniasta, yksi Saksasta ja yksi Ruotsista. Koska aineistot ovat eri maista, täytyy tutkimuksessa huomioida mahdolliset kulttuurierot ja niiden vaikutukset esimerkiksi sisarussuhteisiin ja perhedynamiikkaan. Tarkoituksena ei ole kuitenkaan vertailla maita keskenään, vaan koostaa yleiskuva ilmiöstä.

Kaikki artikkelit käsittelevät lasten välisiä sisarussuhteita ja sen saamia muotoja perheissä, joissa esiintyy tai on esiintynyt väkivaltaa. On kuitenkin olennaista huomioida, että osa artikkeleista tarkastelee sisarussuhdetta ainoastaan suojaavana tekijänä (ks. Piotrowski ym. 2020; Davies ym. 2019), kun taas osa myös käsittelee sisarussuhteita myös mahdollisina riskitekijöinä (ks. Bender ym. 2024; Witte ym. 2020; Åkerlund 2017; Callaghan ym. 2016; Piotrowski ym. 2014; Waddell ym. 2001). Aineiston tutkimukset ovat eri vuosikymmeniltä,

mutta kaikki ovat kuitenkin 2000-luvulta. Waddelin ym. (2001) tutkimus on tarkastelemistani tutkimuksista selkeästi vanhin, ja siihen viitataan lähdekirjallisuutena useissa myöhemmissä tutkimuksissa (ks. Piotrowski ym. 2022; Witte ym. 2020; Åkerlund 2017; Piotrowski ym. 2014). Seuraavaksi esittelen tutkielmani tulokset.

4 Kiintymystä ja konflikteja

Tässä osiossa erittelen aineistosta välittyviä tutkimustuloksia. Tarkastelen resilienssin näkökulmasta, miten sisarusuhde voi toimia suojaavana tekijänä ja riskitekijänä väkivaltaisessa perheessä elävälle lapselle. Kokonaisuutena tutkielman aineistosta välittyy, että sisarusuhde on tärkeä ihmissuhde väkivaltaa kohdanneiden lasten elämässä, eli sillä on merkitystä lasten resilienssin rakentumisen kannalta (Bender 2024; Witte ym. 2020; Davies ym. 2019; Callaghan ym. 2016; Piotrowski ym. 2014; Waddell 2001). Toinen aineistossa toistuva havainto on sisarusuhteen kaksijakoisuus, eli se miten sisarusuhde voi yhtäältä toimia suojaavana tekijänä ja toisaalta riskitekijänä väkivaltaisessa perheessä elävän lapsen elämässä, ja että tämän voidaan ajatella olevan tyypillistä. Sisarusuhteen kaksijakoisuus näyttäytyy käytännössä esimerkiksi samanaikaisena kiintymyksenä ja konflikteina. (Bender ym. 2024; Åkerlund 2017; Callaghan ym. 2016; Waddell 2001.)

Sisarussuhteen merkitys ja kaksijakoisuus ilmenevät aineistossa tiettyinä teemoina ja aiheina, jotka kuvaavat suoraan ja epäsuorasti sisarusuhteen toimimista suojaavana tekijänä ja riskitekijänä väkivaltaa kokeneen lapsen elämässä. Nimesin aineistosta seuraavat teemat: lämpö ja vihamielisyys, suojelija ja suojeltava, väkivallan toisintaminen ja konfliktit sekä prososiaalinen käytös ja vertaistuki. Erittelen näitä teemoja seuraavissa alaluvuissa.

4.1 Lämpö ja vihamielisyys

Tutkielmani aineistossa käsitellään toistuvasti sisarusuhteen laatua, jota jäsennetään siinä ilmenevän lämmön ja vihamielisyyden kautta (Bender ym. 2024; Piotrowski ym. 2022; Witte ym. 2020; Davies ym. 2019; Piotrowski ym. 2014). Benderin ym. (2024) tutkimuksessa lapset kuvailevat lämmön ja kiintymyksen ilmenevän sisarusuhteissaan huomattavan monin eri tavoin, ja se on keskeinen teema tutkimuksen tuloksissa. Lämpö ilmenee esimerkiksi vahvana emotionaalisena kiintymyksenä ja haluna viettää aikaa yhdessä (Bender ym. 2024). Samoin Daviesin ym. (2019) tutkimuksessa sisarusuhteen lämpö näyttäytyy keskeisenä suojaavana tekijänä väkivaltaa kokeneiden lasten elämässä. Tutkimuksen mukaan lämpimät ja läheiset sisarusuhteet vähentävät vanhempien välisestä väkivallasta seurannutta turvattomuuden tunnetta lapsilla. Samalla kuitenkin havaitaan, että myös keskinkertaiseksi ja kohteliaaksi kuvailtu sisarusuhde suojaa lasta samalla tavoin kuin lämmin sisarusuhde. (Davies ym. 2019.)

Lämmin sisarussuhde ei näyttäytyä tutkielmani aineistossa yksiselitteisesti lasta suojaavana tekijänä. Vaikka Piotrowskin ym. (2014) tutkimuksessa vastaajat arvioivat sisarussuhteensa useammin lämpimiksi kuin vihamielisiksi, tässä sisarussuhteen lämpö ei näyttäytyä keskeisenä suojaavana tekijänä lasten elämässä. Sen sijaan lämmön puute ja sisarussuhteen vihamielisyys toimivat keskeisinä riskitekijöinä lapsen elämässä: ne ovat yhteydessä lisääntyneisiin masennusoireisiin molemmilla tarkasteltujen sisarusparien lapsilla ja siten heikentävät lasten resilienssiä (Piotrowski ym. 2014).

Tutkielmani aineisto osoittaa, ettei sisarussuhteen lämpöä tai vihamielisyyttä voida tarkastella yksiselitteisesti lapsen resilienssiä rakentavana tai heikentävänä tekijänä, vaan vaikutuksissa on eroja eri tutkimusten välillä. Piotrowskin ym. (2014) esittämä näkemys sisarussuhteen lämmön ja vihamielisyyden tarkastelemisesta toisistaan erillisinä ja usein samanaikaisina ulottuvuuksina näyttäytyykin aineiston perusteella perusteltuna. Sisarussuhteen laadun vaikutusten moninaisuutta voidaan selittää sillä, että sisarussuhde on ainutlaatuinen ja ajassa muuttuva ihmissuhde, jossa vuorovaikutuksen sävyt, roolit ja merkitykset muuttuvat eri kehitysvaiheissa (Piotrowskin ym. 2022).

4.2 Suojelija ja suojeltava

Tutkielmani aineistosta ilmenee, että sisarussuhteissa omaksutaan usein erilaisia rooleja, jotka voivat perheväkivallan kontekstissa lisätä tai heikentää lapsen resilienssiä. Näistä keskeisimpinä rooleina korostuivat suojelijan ja suojeltavan roolit. (Bender ym. 2024; Piotrowski ym. 2022; Åkerlund 2017; Callaghan ym. 2016.) Suojelijan ja suojeltavan roolit näyttävät olevan tiiviisti yhteydessä sisarusten ikäjärjestykseen: ensimmäinen yhdistetään pääasiassa vanhempiin sisaruksiin, ja jälkimmäinen nuorempiin sisaruksiin (Åkerlund 2017).

Suojelijan rooli näyttäytyy tutkielmani aineistossa sekä suojaavana tekijänä että riskitekijänä lapsen elämässä. Callaghanin ym. (2016) tapaustutkimuksessa tarkastellun sisarusparin isosisko identifioituu ensisijaisesti pikkuveljensä suojelijaksi ja huolehtijaksi. Sisko pystyy omaksumansa roolin kautta tekemään itsestään aktiivisen ja itsenäisen toimijan perhekontekstissa, eli lisäämään omaa toimijuuttaan (Callaghan ym. 2016). Callaghanin ym. (2016) tavoin Åkerlundin (2017) tutkimus tunnistaa vanhempien sisarusten roolin suojelijoina ja huolehtijoina. Myös Åkerlundin tutkimuksessa korostetaan nuoremmista sisaruksista huolehtimista vanhempien sisarusten tapana lisätä omaa toimijuuttaan ja asemoida itsensä aktiiviseksi perheenjäseneksi. Lisäksi Benderin ym. (2024) tutkimuksessa suojelijan rooli näyttäytyy isosisarusten tapana valmistautua omaan tulevaisuuteen, kuten työelämään.

Tutkielmani aineistossa ilmenee niin ikään esimerkkejä siitä, miten suojelijan rooli voi muodostua riskitekijäksi lapsen elämässä. Callaghanin ym. (2016) tapaustutkimuksen mukaan pikkuveljen suojelijana toimiminen johtaa siihen, että isosiskon omat tarpeet ja tunteet jäävät taka-alalle, vaikka tämä on itsekin väkivaltaa kohdannut lapsi ja kaipaisi huolenpitoa siinä missä velikin. Åkerlundin (2017) tutkimuksen mukaan suojelijan roolin varjopuoliin kuuluu, että huolehtivat vanhemmat sisarukset eivät itse koe saavansa tarvitsemaansa tukea sisaruksiltaan.

Tutkielmani aineiston perusteella havaitaan, että isosisarukset paikkaavat suojelullaan ja huolenpidollaan vanhemman roolia väkivaltaisessa ympäristössä, ja näin heidän toimintansa voi olla resilienssiä vahvistava suojaava tekijä nuorempien sisarusten elämässä (Callaghan ym. 2016). Isosisaruksen huolenpito näyttää mahdollistavan suojeltavalle nuoremmalle sisarukselle haavoittuvaisen uhrin roolin, joka voi auttaa käsittelemään väkivallan kokemuksia (Åkerlund 2017). Lisäksi suojeltavan rooliin voi Benderin ym. (2024) mukaan liittyä kiitollisuutta ja luottamusta vanhempaa sisarusta kohtaan. Suojeltavan rooliin liittyvistä negatiivisista kokemuksista tai roolin tuomista riskitekijöistä ei ole aineistossa mainintoja.

Tutkielmani aineisto osoittaa, että suojelijan ja suojeltavan roolit ovat perheväkivallan kontekstissa keskeisiä sisarussuhteen rooleja, joita jäsentävät sisarusten välinen ikäjärjestys ja -ero. Tulosten perusteella suojelijan ja suojeltavan roolit vaikuttavat hieman eri tavalla eri ikäisten lasten resilienssin rakentumiseen. Useimmiten isosisarusten omaksuma suojelijan rooli näyttäytyy aineistossa sekä suojaavana tekijänä että riskitekijänä, mutta useimmiten nuoremmille sisaruksille kuuluva suojeltavan rooli sen sijaan näyttäytyy vain suojaavana tekijänä. Huomionarvoista on myös, että sisarukset voivat samanaikaisesti olla sekä suojelijoita että suojeltavia, ja roolit voivat muuttua tilanteiden muuttuessa ja lasten kasvaessa (Åkerlund 2017).

4.3 Konfliktit ja väkivallan toisintaminen

Konfliktit ovat toistuva teema tutkielmani aineistossa (Bender 2024; Piotrowski ym. 2022; Witte ym. 2020; Waddell ym. 2001). Konfliktit itsessään ovat tavallinen osa sisarussuhteita, mutta mikäli niillä on heikentävä vaikutus lapsen resilienssiin, voidaan ne nähdä riskitekijöinä lapsen elämässä. Esimerkiksi Waddellin ym. (2001) tutkimuksessa havaitaan, että perheväkivallan kontekstissa lapset joutuvat todistamaan tai olemaan osa väkivaltaisia konflikteja, mikä voi johtaa näiden toisintamiseen myös sisarussuhteissa. Witten ym. (2020) tutkimus nostaa esiin saastumishypoteesin, jonka mukaan väkivalta tarttuu ja ”saastuttaa”

myös sisarussuhteen. Tutkimuksen mukaan lapset siis toisintavat vanhemmilta opittua väkivaltaa sisarussuhteissaan (Witte ym. 2020). Väkivallan toisintaminen nousee esiin myös Callaghanin ym. (2016) tapaustutkimuksessa, jossa veljesten välisessä suhteessa ilmenee isältä opittu toksinen maskuliinisuus ja tapa käyttää väkivaltaa selviytymiskeinona (Callaghan ym. 2016). Vastoin saastumishypoteesia Waddellin ym. (2001) tutkimuksen mukaan väkivaltaisista perheestä tulevien sisarusparien välillä ei ilmene enempää konflikteja kuin ei-väkivaltaisista perheistä tulevalla vertailuryhmällä. Tästä poikkeuksena ovat kilpailutilanteet, joissa väkivaltaisten perheiden lapset ajautuvat vertailuryhmää useammin konflikteihin (Waddell ym. 2001).

Kuten edellä esitellyissä teemoissa liittyen sisarussuhteen laatuun ja rooleihin, sisarusten ikäjärjestys näyttää tutkielmani aineiston perusteella vaikuttavan myös konfliktitilanteissa. Benderin ym. (2024) tutkimuksessa vanhemmat sisarukset kuvailevat, miten nuoremmat sisarukset voivat olla määrääleviä ja ärsyttäviä, kun taas nuoremmat kertovat vanhempien sisarusten aiheuttavan heille ahdistusta. Lasten kuvaukset sisältävät sekä verbaalisia että fyysisiä konflikteja (Bender ym. 2024). Piotrowskin ym. (2022) tutkimuksen mukaan vanhemman sisaruksen aggressiivinen käytös tarttuu helpommin nuorempaan sisarukseen kuin toisinpäin, mikä viittaa vanhempien sisarusten toimimiseen roolimalleina.

Tutkielmani aineisto viittaa, että perheessä esiintyvä väkivalta voi johtaa sen toisintamiseen myös sisarussuhteissa, jolloin sisarussuhde heikentää lapsen resilienssiä ja näyttäytyy näin ollen riskitekijänä lapsen elämässä. Tulokset eivät kuitenkaan viittaa, että kaikissa väkivaltaisissa perheissä elävien lasten sisarussuhteissa esiintyisi väkivaltaa, tai että kaikki näiden sisarussuhteiden konfliktit näyttäytyisivät riskitekijöinä. Toinen huomionarvoinen havainto on, että sisarusten välinen ikäjärjestys nousee myös konfliktien suhteen keskeiseksi vaikuttavaksi tekijäksi.

4.4 Prososiaalinen käytös ja toveruus

Sisarussuhteet näyttäytyvät tutkielmani aineistossa tasavertaisina suhteina, joissa sisarukset auttavat ja tukevat toisiaan sekä ratkaisevat arjen ongelmia ja konflikteja yhdessä (Bender ym. 2024; Piotrowski ym. 2022; Waddell ym. 2001). Piotrowskin ym. (2022) tutkimuksessa tarkastellaan 47 perheväkivallalle altistuneen sisarusparin välistä prososiaalista käyttäytymistä, jota havaitaan kaikkien parien välillä yhtä poikkeusta lukuun ottamatta. Vastaavasti Waddellin ym. (2001) tutkimus osoittaa, että suurin osa väkivaltaisissa perheissä elävistä sisaruspareista kykenee molemminpuoliseen, toista tukevaan vuorovaikutukseen ja

yhteistyöhön ilman merkittäviä konflikteja. Myös Benderin ym. (2024) tutkimuksessa tarkastellut sisarusparit kuvaavat useita keinoja, joilla he pyrkivät ratkaisemaan ongelmia ja konflikteja. Vastauksista välittyi luova, jaettu ja vastavuoroinen ongelmanratkaisukyky, joka rakentuu sisarusten keskinäisen yhteistyön varaan (Bender ym. 2024).

Piotrowskin ym. (2022) tutkimus tuo esiin yhteyden sisarussuhteen laadun, ikäjärjestyksen ja prososiaalisen käyttäytymisen välillä. Tutkimuksen mukaan lämmin sisarussuhde on yhteydessä vanhempien sisarusten prososiaaliseen käytökseen, mutta nuorempien sisarusten kohdalla vastaavaa yhteyttä ei havaita. Lisäksi sisarusten välistä prososiaalista käyttäytymistä raportoidaan eniten sellaisissa sisarussuhteissa, joihin liittyy samanaikaisesti sekä lämpöä että vihamielisyyttä verrattuna suhteisiin, joissa esiintyy vain toista tai ei kumpaakaan näistä ulottuvuuksista (Piotrowski ym. 2022).

Vastavuoroisen auttamisen ja ongelmanratkaisun ohella sisarussuhteet näyttäytyvät tutkielmani aineistossa vertaissuhteina, joissa sisarukset toimivat leikkikavereina ja tovereina (Bender ym. 2024; Callaghan ym. 2016). Callaghanin ym. (2016) tapaustutkimuksessa tarkasteltujen veljesten väliseen suhteeseen kuuluu olennaisesti yhdessä pelaaminen ja leikkiminen, ja suhteesta ilmenee veljellinen ja vastavuoroinen kiintymys. Samansuuntaisesti Benderin ym. (2024) tutkimuksessa haastatellut lapset kuvaavat yhdessä leikkimisen, ajan viettämisen ja lelujen jakamisen merkityksellisinä osina sisarussuhdetta. Lasten haastatteluissa nämä arjen toiminnot näyttäytyvät tapoina ilmaista välittämistä ja ylläpitää keskinäistä suhdetta (Bender ym. 2024).

Tutkielmani aineisto viittaa, että sisarusten välinen empatia, vastavuoroinen auttaminen, ongelmanratkaisu ja yhteistyö toimivat väkivaltaa kokeneen lapsen elämässä resilienssiä rakentavina suojaavina tekijöinä. Piotrowskin ym. (2022) mukaan prososiaalinen käytös – eli toisen hyväksi tehty toiminta – on avaintekijä lasten resilienssin rakentumisessa. Myös sisarusten välinen yhdessä leikkiminen, ajan viettäminen ja arjen jakaminen voivat tarjota väkivaltaa kokeneelle lapelle tärkeä resilienssiä rakentava suojaava tekijä. Tällainen tavallinen kanssakäyminen voi tuoda lapsen elämään kokemuksen normaaliudesta ja jatkuvuudesta, jota epävakaa perheympäristössä elävä lapsi saattaa erityisesti tarvita.

5 Johtopäätökset

Tässä tutkielmassa tarkastelin sisarussuhteen merkitystä väkivaltaisessa perheessä elävän lapsen resilienssin rakentumisessa. Tavoitteenani oli kirjallisuuskatsauksen keinoin jäsentää, millaisina väkivaltaisissa perheissä elävät lapset kokevat sisarussuhteensa sekä millä tavoin sisarussuhteet voivat vahvistaa tai heikentää lasten resilienssiä. Lisäksi tarkastelin sisarussuhdetta yhtenä elämän merkittävimmistä ja pisimmistä ihmissuhteista sekä hahmottelin jatkotutkimuksen tarpeita. Jäsensin tutkielmani aihetta resilienssiteorian ja siihen kuuluvien käsitteiden suojaavat tekijät ja riskitekijät kautta. Tutkimuskysymykset olivat: ”Millä tavoin sisarussuhde voi toimia suojaavana tekijänä väkivaltaisessa perheessä elävälle lapselle?” ja ”Millä tavoin sisarussuhde voi toimia riskitekijänä väkivaltaisessa perheessä elävälle lapselle?”.

Tutkielman tulokset osoittavat, että sisarussuhde on väkivaltaa kokeneille lapsille merkittävä ihmissuhde, joka voi vahvistaa ja heikentää lapsen resilienssiä. Sisarussuhde voi samanaikaisesti toimia sekä suojaavana tekijänä että riskitekijänä lapsen elämässä. Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen voidaan vastata, että sisarussuhteen suojaavat ulottuvuudet jäsentyvät lämpimän vuorovaikutuksen, sisarusten välisen suojelun, prososiaalisen käyttäytymisen sekä jaetun ajan ja leikin kautta. Nämä voivat ilmetä esimerkiksi turvattomuuden tunteen lieventymisenä ja välittämisen ilmaisemisena leikin kautta. Toiseen tutkimuskysymykseen voidaan vastata, että sisarussuhde näyttäytyy tutkielmani aineistossa riskitekijänä vihamielisyyden ja lämmön puutteen, suojelijan roolin, konfliktien ja väkivallan toisintamisen kautta. Nämä voivat ilmetä esimerkiksi omien tarpeiden sivuuttamisena ja sisarusten välisinä väkivaltaisina konflikteina.

En rajannut tutkielmani aineistoja lasten ikäjärjestyksen tai sukupuolen mukaan, mutta tulosten perusteella näillä tekijöillä on keskeinen merkitys siinä, miten sisarussuhde vaikuttaa lapsen resilienssiin. Tanskasen (2022) mukaan sisarusten välinen ikäero on yksi merkittävimmistä sisarussuhteeseen vaikuttavista tekijöistä, mitä tutkielmani tulokset mukailevat. Tulosten perusteella etenkin sisarussuhteessa ilmenevissä rooleissa ikäjärjestyksellä on suuri merkitys: vanhemman sisaruksen suojelijan rooli näyttäytyy sekä suojaavana että riskitekijänä, kun taas nuoremman sisaruksen suojeltavan rooli näyttäytyy yksinomaan suojaavana. Tätä eroa voi selittää vanhempien lasten kehittyneempi kyky sanottaa tunteitaan ja suhdettaan sisaruksiinsa. Ikäjärjestys nousee keskeiseksi myös

konfliktien tarkastelussa, mikä voi liittyä vanhemman sisaruksen suurempaan valtaan ja fyysiseen voimaan sekä näiden synnyttämään valta-asetelmaan sisarusten välillä.

Ikäjärjestyksen vaikutus on olennaista huomioida työskenneltäessä perheväkivaltaa kokeneiden sisarusten kanssa. On tärkeää varmistaa, ettei vanhempi sisarus joudu kantamaan liiallista vastuuta nuoremmista sisaruksistaan, vaan tämäkin saa tulla nähdyksi lapsena omine tarpeineen. Erityistä huomiota täytyy kiinnittää tyttöjen kohdalla, sillä aiemman tutkimuksen perusteella sisarusten omaksumiin rooleihin vaikuttavat voimakkaasti myös perinteiset sukupuoliroolit (Callaghan ym. 2016). Tämän perusteella hoivaajan ja huolehtijan rooli voi helposti langeta etenkin isosiskoille. Lisäksi vanhempien sisarusten mahdollinen valta-asema on tärkeää tunnistaa, jotta sitä ei hyödynnetä nuorempia sisarusia vahingoittavalla tavalla. Tämä on olennaista varsinkin tilanteissa, joissa lapset toisintavat vanhemmilta opittua väkivaltaa sisarussuhteissaan.

Tutkielmani tulokset tukevat aiempaa tutkimusta sisarussuhteen kaksijakoisuudesta (Donagh ym. 2023). Sisarussuhde voi olla samanaikaisesti sekä lämmin että vihamielinen, ja sen laatu on tiiviisti yhteydessä lapsen yksilöllisiin piirteisiin, sisarusten väliseen dynamiikkaan ja perhekontekstiin (Waddell ym. 2001). Näin ollen ei ole perusteltua yleistää, että vain tietynlainen sisarussuhde tukisi tai heikentäisi lapsen resilienssiä. Lisäksi tuloksissa ilmenevät ristiriitaiset havainnot sisarussuhteen laadun vaikutuksista heijastavat sisarussuhteen ajassa muuttuvaa luonnetta. Kuten Gullov, Palludan & Winther (2015) toteavat, sisarussuhteille on tyypillistä muuttua lasten kasvaessa, eli esimerkiksi aiemmin vihamielisenä näyttäytynyt sisarussuhde saattaa lyhyenkin ajan sisällä muuttua lämpimäksi.

Vaikka sisarussuhteet ovat yksilöllisiä ja ajassa muovautuvia, niiden merkitys lasten resilienssin rakentumisessa on keskeinen. Sosiaalityöntekijöiden ja muiden lasten ja nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten tulee tarkastella sisarussuhteita keskeisenä osana perheen dynamiikkaa, ja mahdollisina resilienssiä tukevana voimavaroina väkivaltaa kokeneen lapsen elämässä. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi sisarusten jakaman yhteisen ajan ja harrastusten tukemista. Samalla ammattilaisten on olennaista tunnistaa sisarussuhteeseen liittyvät riskit, kuten vanhempien sisarusten kuormittuminen ja perheessä koetun väkivallan toisintaminen sisarussuhteessa.

Tutkielman vahvuutena on tulosten yhteneväisyys aiemman tutkimuksen kanssa, mikä vahvistaa niiden luotettavuutta. Lisäksi tutkielma kokoaa ja jäsentää aiempaa tutkimusta sisarussuhteiden merkityksestä väkivaltaisessa perheessä elävien lasten resilienssin

näkökulmasta, mikä on jäänyt etenkin kotimaisessa tutkimuksessa aiemmin vähäiseksi. Tutkielman rajoituksena on aineiston rajallisuus sekä sen painottuminen ulkomaiseen ja osin vanhempaan tutkimukseen. Osassa aineistoa tutkittaviin kuuluu myös lasten vanhempia sekä jo aikuisiksi kasvaneita sisarusia, millä voi olla vaikutusta tuloksiin. Suomessa tarvitaan lisää kotimaista tutkimusta sisarussuhteista perheväkivallan kontekstissa. Tarkasteltavia keskeisiä muuttujia voisivat tämän tutkielman tulosten perusteella olla sisarusten ikäjärjestyksen, sukupuolen sekä perheessä ilmenevän väkivallan muodon vaikutukset. Sisarussuhteiden potentiaalinen rooli resilienssin vahvistajana ansaitsee siis entistä suuremman roolin sekä käytännön sosiaalityössä että tutkimuksessa.

Resilienssi ei ole pysyvä tai muuttumaton ominaisuus, vaan sen muovautuu ajassa elinolosuhteiden, ihmissuhteiden ja saatavilla olevien voimavarojen mukaan (Poijula 2018, 16–17). Tämä korostuu etenkin perheväkivallan kontekstissa, jossa jo pelkästään väkivallan todistaminen voi aiheuttaa lapselle samanlaisia oireita kuin sen kohteena oleminen (Krug ym. 2005). Tässä tutkielmassa lapsen resilienssi näyttäytyy prosessina, joka rakentuu suojaavien tekijöiden ja riskitekijöiden yhteisvaikutuksessa: se ei tarkoita vastoinkäymisten puuttumista, vaan kykyä löytää voimavarat uudelleen ja selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa.

Aiemman tutkimuksen mukaan sisarukset kokevat traumaattiset kokemukset keskenään eri tavoin (Donagh ym. 2023). Johdannossa esitelty Wekströmin tapaus havainnollistaa tätä ilmiötä konkreettisesti: Wekströmin on ollut aikuisena mahdollista palautua lapsuuden vaikeuksista, mutta tämän isoveljelle ei ole käynyt yhtä hyvin (Weksi 2025). Tämän tutkielman tulokset tukevat käsitystä siitä, että sisarussuhde voi toimia samanaikaisesti resilienssiä vahvistavana suojaavana tekijänä ja resilienssiä heikentävänä riskitekijänä. Sisarussuhteen merkitys ei siten ole yksiselitteinen, mutta sekä aiemmasta tutkimuksesta että tästä tutkielmasta välittyy, että sisarussuhde on merkityksellinen ihmissuhde väkivaltaa kokeneen lapsen elämässä.

Lähteet

- Attila, H. & Keski-Petäjä, M. (2025). Lapsuudessa koettu ja todistettu väkivalta. Tilastokeskus. https://stat.fi/media/uploads/NAPE-GBV_2024/tiiviistitutkimuksesta_lapsuudessakoettuvakivalta.pdf
- Bender, A. E., Holmes, M. R., Cheng, J., Perzynski, A. T., Voith, L. A., Prince, D. M., Herrenkohl, T. I. & Berg, K. A. (2024). A Qualitative exploration of sibling relationship quality among children exposed to intimate partner violence. *Families in society: the journal of contemporary social services*, vol. 105, 402–417. <https://doi.org/10.1177/10443894241247712>
- Bildjuschkin, K., Edwalds, H., Hietamäki, J., Kettunen, H., Koivula, T., Mäkelä, J., Nipuli, S., October, M., Peltonen, J. & Siukola, R. (2019). *Väkivaltakäsitteiden sanasto*. Työpäpaperi 1/2020. Helsinki: Terveystien ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139150/URN_ISBN_978-952-343-211-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- British Psychological Society. (2018). Risk and resilience factors. *The BPS Practice Guidelines* (2nd ed., s. 122–126). London: The British Psychological Society. <https://explore.bps.org.uk/content/report-guideline/bpsrep.2018.rep122/back-matter/bpsrep.2018.rep122.10>
- Burghart, M. & Backhaus, S. (2024). The long-term consequences of family violence victimization: An umbrella review of longitudinal meta-analyses on child maltreatment and intimate partner violence. *Journal of Family Violence*. <https://doi.org/10.1007/s10896-024-00768-y>
- Calado, A., Capucha, L., Gray, J. & Wódz, K. (2022). Fighting poverty in times of crisis in Europe: Is resilience a hidden resource for social policy? *Comparative Sociology* 21, 447–472. <https://doi.org/10.1163/15691330-bja10058>
- Callaghan, J. EM., Alexander, J. H., Sixsmith, J. & Fellin, L. C. (2016). Children’s experiences of domestic violence and abuse: Siblings’ accounts of relational coping. *Clinical child psychology and psychiatry*, 21(4), 649–668. <https://doi.org/10.1177/1359104515620250>
- Cameranesi, C., & Piotrowski, C. (2017). Self-Esteem in Children Exposed to Intimate Partner Violence: a Critical Review of the Role of Sibling Relationships and Agenda for Future Research. *Journal Child Adol Trauma*, 11, 339–351. <https://doi.org/10.1007/s40653-017-0180-x>
- Davies, K. (2015). Siblings, stories and the Self: The Sociological Significance of Young People’s Sibling Relationships. *Sociology*, 49(4) 679–695. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1177/0038038514551091>
- Davies, P. T., Parry, L. Q., Bascoe S. M., Martin, M. J., & Cummings E. (2019). Children’s vulnerability to interparental conflict: The protective role of sibling relationship quality. *Child development*, 90, 2118–2134. <https://doi.org/10.1111/cdev.13078>
- Donagh, B., Taylor, J., Mushaikh, M. & Bradbury-Jones, C. (2023). Sibling Experiences of Adverse Childhood Experiences: A Scoping Review. *Trauma, Violence & Abuse* 24(5), 3513–3527. <https://doi.org/10.1177/15248380221134289>

- Donald, K. A., Wedderburn, C. J., Barnett, W., Raymond, T. N., Rehman, A. M., Standler, J., A. M. Hoffman, N., Koen, N., Zar, H. J. & Stein, D. J. (2019). Risk and protective factors for child development: An observational South African birth cohort. *PLOS Medicine*, 16(9). <https://doi.org/10.1371/journal.pmed.1002920>
- Edwards, R., Hadfield, L., Lucey, H. & Maunther, M. (2006). Introduction: Understanding sibling relationships. Teoksessa *Sibling identity and relationships: Sisters and brothers* (pp. 1–19). Lontoo: Routledge.
- Gullov, E., Palludan, C. & Winther, W. I. (2015). Engaging siblingships. *Childhood*, 22 (4), 506–519. https://doi.org/10.1007/978-3-030-73306-3_15
- Hartley, C. (2002). The Co-occurrence of Child Maltreatment and Domestic Violence: Examining Both Neglect and Child Physical Abuse. *Child Maltreatment*, Vol 7 (4), 349–358. <https://doi.org/10.1177/107755902237264>
- Hintsala, R. (2020). *Väkivaltainen sisarus: Kirjallisuuskatsaus sisarusväkivallan vaikutuksista mielenterveyteen sekä riskitekijöistä ja suojaavista tekijöistä*. [Bachelor's thesis Tampere University]. TREPO. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202001271565>
- Krug, E. G., Dahlberg, L. L., Mercy, J. A., Zwi, A. B. & Lozano, R. (2005). *Väkivalta ja terveys maailmassa*. Helsinki: Stakes / WHO. <https://iris.who.int/server/api/core/bitstreams/05e81fd8-f08a-409f-85b6-4a1793446c70/content>
- Lastensuojelulaki 417/2007.
- Liel, C., Eickhorst, A., Zimmermann, P., Stemmler, M. & Walper, S. (2022). Fathers, mothers and family violence: Which risk factors contribute to the occurrence of child maltreatment and exposure to intimate partner violence in early childhood? *Child Abuse & Neglect* 123. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2021.105373>
- Luthar, S. S., Cicchetti, D. & Becker, B. (2000). The construct of resilience: A critical evaluation and guidelines for future work. *Child Development*, 71(3), 543–562. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00164>
- Masten, A. S. (2001). Ordinary Magic: Resilience in Development. *American Psychologist*, 56 (3), 227–238. <https://doi.org/10.1037//0003-066x.56.3.227>
- Masten, A. & Barnes, A. (2018). Resilience in Children: Developmental Perspectives. *Children (Basel)*, 5(7), 98. <https://doi.org/10.3390/children5070098>
- McBeath, B., Kothari, B. H., Blakeslee, J., Lamson-Siu, E., Bank, L., Linares, O. L., Waid, J., Sorenson, P., Jimenez, J., Pearson, E. & Shlonsky, A. (2014). Intervening to improve outcomes for siblings in foster care: Conceptual, substantive, and methodological dimensions of a prevention science framework. *Children and Youth Services Review* 39, 1–10. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2013.12.004>
- McGee, C. (2000). *Childhood experiences on Domestic Violence*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- McHale, S. M., Updegraff, K. A. & Whiteman, S. D. (2012). Sibling relationships and influences in childhood and adolescence. *Journal of Marriage and Family*, 74(5), 913–930. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2012.01011.x>
- MOT Englanti-suomi-sanakirja. (2025). Hakusanat ”child abuse”, ”child neglect” ja ”child maltreatment”. Helsinki: Kielikone Oy. <https://www.sanakirja.fi>

- Moore, J. (2025, 7. huhtikuuta). The science of sibling dynamics: Why we fight, how we relate and why it matters. *ASU News*. https://news.asu.edu/20250407-health-and-medicine-science-sibling-dynamics-why-we-fight-how-we-relate-and-why-it-matters?utm_source=chatgpt.com
- Pietiläinen, M. & Wallenius, M. (2024). *Lapsiperheiden määrä on pienentynyt selvästi jo pidemmän aikaa – isovanhemmat aiempaa lähempänä*. Tilastokeskus. <https://stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2024/lapsiperheiden-maara-on-pienentynyt-selvasti-jo-pidemman-aikaa-isovanhemmat-aiempaa-lahempana>
- Piotrowski, C., Taylor, K. & Cormier, D. C. (2014). Siblings exposed to intimate partner violence: Linking sibling relationship quality & child adjustment problems. *Child abuse & neglect* 38, 123–134. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2013.08.005>
- Piotrowski, C. C., Wiebe, R. & Cameranesi, M. (2022). Prosocial behaviour between siblings exposed to intimate partner violence. *Social development*, 31, 1079–1094. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/sode.12589>
- Pojjula, S. (2018). *Resilienssi: Muutosten kohtaamisen taito*. Helsinki: Kirjapaja.
- Salminen, A. (2023). Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksien tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Teoksessa *Osuva-sarja* (s. 3–11). Vaasa: University of Vaasa. <https://osuva.uwasa.fi/items/f18c5d1c-c78f-4fad-8058-3c0585e66bc8>
- Siltala, H., Holma, J. & Hallman-Keiskoski, M. (2014). Henkisen, fyysisen ja seksuaalisen lähisuhdeväkivallan vaikutukset psykososiaaliseen hyvinvointiin. *Psykologia*, 49, 113–120. <https://doi.org/10.62443/>
- Stith, S. M., Liu, T., Davies, L. C., Boykin, E. L., Alder, M. C., Harris, J. M., Som, A., McPherson, M. & Dees, J. E. (2009): Risk factors in child maltreatment: A meta-analytic review of the literature. *Aggression and Violent Behavior*, 14(1), 13–29. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2006.03.006>
- Suomen perustuslaki 731/1999.
- Talentia ry. (2017). *Arki, arvot ja etiikka: Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet* (3. painos). Helsinki: Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. <https://www.finna.fi/Record/diana.113885>
- Tanskanen, A. O. (2022). Sisarussuhteet elämänkulun aikana. *Rihveli*, 1, 18–24.
- THL. (2024). Lähisuhdeväkivalta. <https://thl.fi/aiheet/vakivalta/vakivallan-muodot/lahisuhdevakivalta>
- Tilastokeskus. (2025). Viranomaisien tietoon tuli 13 000 pari- ja lähisuhdeväkivaltarikosta vuonna 2024. <https://stat.fi/julkaisu/cm1hhoykp7ool07vxxviu7oxr>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa (HTK-ohje 2023)*. Helsinki: TENK. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf
- Turun yliopisto. (2025). *Tutkielmanteko ja tieteellinen kirjoittaminen -verkkokurssi: Luentodiat*. Moodle-oppimisympäristö.
- TYY:n edustajisto. (n.d.). *Kannanotto: TYY vaatii toimia Gazan humanitaarisen kriisin ratkaisemiseksi ja opiskelijoiden tukemiseksi*. <https://www.tyy.fi/fi/node/15002>
- Uusivirta, M. (2021). Sisarusuhteen suuret tunteet. *Lapsemme*, 3. Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

- Van Breda, A., D. (2018). A critical review of resilience theory and its relevance for social work. *Social Work/Maatskaplike Werk* 54(1). <https://doi.org/10.15270/54-1-611>
- Vähämä, J. (2022). *Suojaavat tekijät ja riskitekijät resilienssiä rakentamassa*. [Pro gradu - tutkielma, Helsingin yliopisto]. Helda. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/141005bf-4e3a-4100-a29a-098fcea5b223/content>
- Waddell, J., Pepler, D. & Moore, T. (2001). Observations of sibling interactions in violent families. *Journal of community psychology*, vol. 29, 241–258. <https://doi.org/10.1177/1077559517751670>
- Weksi. (2025, 18. marraskuuta). Meidät pudotetaan lentokoneesta erämaahan! (ja yritetään selviytyä kotiin). [Video]. YouTube. <https://youtu.be/05rpXhh36Vc?si=BsJQUnnWqzJitquP>
- Werner, E. E. (2001). *Journeys from childhood to midlife: Risk, resilience, and recovery*. Cornell University Press.
- WHO (2024). Child maltreatment. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment>
- Witte, S., Fegert, J., M. & Walper, S. (2020) Sibling relationship pattern in the context of abuse and neglect: Results from a sample of adult siblings. *Child abuse & neglect* 106, 104528. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104528>
- Yhdistyneet kansakunnat. (1948). *Universal Declaration of Human Rights*.
- Yhdistyneet kansakunnat. (1989). *Convention on the Rights of the Child*.
- Zajonc, R. B. & Markus, G. B. (1975). Birth order and intellectual development. *Psychological Review*, 82(1), 74–88. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/h0076229>
- Åkerlund, N. (2017). Caring or vulnerable children? Sibling relationships when exposed to intimate partner violence. *Children & society* vol. 31, 475–485. <https://doi.org/10.1111/chso.12215>

Liitteet

Liite 1: Aineisto

Kirjoittaja, julkaisuvuosi ja -maa	Artikkelin otsikko	Tutkimusmenetelmä ja aineisto	Tutkimuksen aihe
Bender, A., E., Holmes M., R., & muut. 2024 Yhdysvallat	A Qualitative Exploration of Sibling Relationship Quality Among Children Exposed to Intimate Partner Violence	Kvalitatiivinen lähestymistapa Havainnointi, avoin haastattelu, kyselylomake (N = 6 (perhettä))	Sisarussuhteen laatu lähisuhdeväkivallalle altistuneilla sisaruksilla
Callaghan, J., EM., Alexander, J., H., Sixsmith, J., & Fellin, L., C. 2016 Iso-Britannia	Children's experiences of domestic violence and abuse: Siblings' accounts of relational coping	Kvalitatiivinen lähestymistapa Puolistrukturoitu haastattelu (N = 3)	Sisarusten kokemukset ja selviytyminen perheväkivallan kontekstissa
Davies, P., T., Parry, L., Q., Bascoe S., M., Martin, M., J., & Cummings E., M 2019 Yhdysvallat.	Children's Vulnerability to Interparental Conflict: The Protective Role of Sibling Relationship Quality	Monimenetelmäinen lähestymistapa Avoin haastattelu, puolistrukturoitu haastattelu (N = 236 (perhettä))	Sisarussuhde suojaavana tekijänä vanhempien välisiä konflikteja todistaville lapsille
Piotrowski, C., Tailor, K., & Cormier, D., C. 2014 Kanada	Siblings exposed to intimate partner violence: Linking sibling relationship quality & child adjustment problems	Monimenetelmäinen lähestymistapa Kyselylomakkeet ja sisarusten välisen vuorovaikutuksen videointi (N = 47 (perhettä = äiti + sisaruspari))	Sisarussuhteen laadun ja lasten sopeutumisen välinen yhteys
Piotrowski, C., C., Wiebe, R., Cameranesi, M.	Prosocial Behaviour Between Siblings Exposed	Monimenetelmäinen lähestymistapa	Prososiaalinen käytös lähisuhdeväkivallalle

2022 Kanada	to Intimate Partner Violence	Havainnointi, avoimet haastattelut, kyselylomake (N = 47 (perhettä))	altistuneiden sisarusten välillä
Waddell, J., Pepler, D. & Moore, T. 2001 Kanada	Observations of sibling interactions in violent families.	Monimenetelmäinen lähestymistapa Kyselylomakkeet ja sisarusten välisen vuorovaikutuksen videointi (N = 30 (sisarusparia))	Havainnot sisarussuhteista väkivaltaisissa perheissä
Witte, S., Jörg, M., F., & Walper, S. 2020 Saksa	Sibling relationship pattern in the context of abuse and neglect: Results from a sample of adult siblings	Kvantitatiivinen Kyselylomakkeet (N = 4568 aikuista)	Sisarussuhteen tyypit väkivaltaisessa ympäristössä
Åkerlund, N. 2017 Ruotsi	Caring or Vulnerable Children? Sibling Relationships When Exposed to Intimate Partner Violence	Kvalitatiivinen lähestymistapa Avoin haastattelu (N = 10)	Sisarussuhteen suojaavat ja haitalliset roolit perheväkivallan kontekstissa